

BÖLÜM 4

ÇOCUK, DİL VE MEDYA

Ezgi İNAL¹

İbrahim Fatih DEMİREL²

GİRİŞ

Çocuklar, dünyanın her yerinde ve tüm disiplinler için kendine özgü niteliklere sahip olmaları bakımından özel bir araştırma alanını oluşturmaktadır. Çocuk kavramını farklı unsurları ön plana çıkararak birden fazla biçimde tanımlamak mümkündür. Ayrıca bu kavramın tanımı ve genel çerçevesi dahi pek çok araştırmanın odağında yer almıştır. Birleşmiş Milletler tarafından yapılan çocuk tanımından hareketle en genel hâliyle, 18 yaş altındaki her bireyi çocuk olarak adlandırmak mümkündür (UNICEF, 2020). Bununla birlikte 0-18 yaş aralığındaki her bireyin özelliklerinin ve ihtiyaçlarının birbirinden farklı olduğu da bir gerçektir. Bu bağlamda çocukluğu gelişimsel süreçleri bakımından şu dönemlerde incelemek yerinde olacaktır:

¹ Öğr. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, ezgiinal@aydin.edu.tr

² Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi AD., ifdemirel@kastamonu.edu.tr

Bahsi geçen araştırmaların tamamı incelendiğinde bu çalışmaların medya ve sosyal medyanın doğrudan veya dolaylı olarak çocuğun dil gelişimi üzerindeki etkilerini ifade ettiği ve bu bağlamda kontrol, aile içi iletişim ve fayda konularının ön plana çıktığı görülmektedir.

SONUÇ

Çocukların günümüzde teknolojiden tamamen uzak bir yaşama sahip olmalarının neredeyse imkânsız olduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan ailelerin, eğitim kurumlarının, öğretmenlerin, kanun koyucuların medya ve sosyal medya araçlarını özellikle çocukların kullanımı ve bu mecralarda çocuklarla ilgili içeriklerin yayını konusunda hassas olmaları; çocukların kişisel gelişim ve dil gelişim süreçlerine fayda sağlayacak oldukça önemli bir konu olarak görülmektedir. Medya araçlarına çocuğun nasıl ve ne derecede ulaştığı, faydalı medya kullanımının nasıl olabileceği, ailelerin medya araçlarına yönelik bilgisi, kullanımı ve bu konudaki motivasyonunun nasıl dengelenebileceği, aileler için eğitimler ve ailelerin kendi aralarında tecrübe paylaşımı yapabilecekleri platformların nasıl oluşturulacağı önemli meseleler olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca ailelerin dil kullanımı konusunda hassasiyetlerinin artırılması çocuğun dil gelişimi açısından önemli bir husus olarak görülebilir. Bu anlamda ailelerin dili doğru kullanımlarının hangi yöntemlerle artırılacağı, okul ve aile uygulamalarının birbirini tamamlayıcı olmasının önemi, dijital unsurların çocuğun yaşamında dengeli dağılımı ve bilgisayar/internet ile ilgili riskler hakkında ailelerin farkındalığının artırılması gibi konular uzmanlar tarafından ele alınmalıdır. Bu konuların çok yönlü bir şekilde araştırılması ve problem arz eden durumlara çözümler üretilmesi, çocukların medya ile iletişimlerinin yanında dil gelişim süreçlerine dair sağlıklı sonuçlara ulaşılmasını da sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Anderson, C. A. & Bushman, B. J. (2001). Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: A meta-analytic review of the scientific literature. *Psychological Science*, 12 (5), 353–359.
- Bağcı Ayrancı, B. (2018). 0-12 yaş dil gelişimi uygulamaları ve yapılması gerekenler. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 13-34. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kusbd/issue/35805/339756>
- Bandura, A. (2002). Social cognitive theory of mass communication. J. Bryant & D. Zillman (Ed). *Media effects: Advances in theory and research* içinde (s. 121–154). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

- Başkurt, A. (2022). 0-18 yaş çocuk gelişiminde tanımanın önemi. R. Akay (Ed). *Çocuğu tanıma teknikleri (0-18 yaş gelişimsel yaklaşım* içinde (s. 7-23). Efe Akademi Yayınları.
- Boğa, E. & Sağlam, M. (2021). Dijital ortamda çocuk: bir çocuk youtuber kanalının içeriksel analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 8 (2) , 643-664.
- Calvert, S. (1999). *Children's journeys through the information age*. McGraw Hill College.
- Dağabakan F. Ö. & Dağabakan D. (2008). Dil ve çocukta dil gelişim kuramları, 5 Ekim 2022 tarihinde, http://ooegm.meb.gov.tr/dokuman/cocuklarda_dil_gelisimi.pdf adresinden erişilmiştir.
- Darga, H., Zayimoğlu Öztürk, F. & Öztürk, T. (2021). Çizgi filmlerin çocukların dil ve sosyal gelişim alanlarına etkisine yönelik ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *International Primary Education Research Journal*, 5 (1), 59-77.
- Dore, R. A., Logan, J., Lin T-J., Purtell, K. M. & Justice L. M. (2020) Associations between children's media use and language and literacy skills. *Frontiers in Psychology*. 11: 1734, 1-10 doi: 10.3389/fpsyg.2020.01734.
- Durmus, K. & Övür, A. (2021). Medya etkileri bağlamında okul öncesi dönem çocuklarının yeni medya kullanımının analizi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5 (2), 136-155.
- Esenay, A. F. I. & Conk, P. Z. (2006). Medya ve çocuk: hemşirelik tanıları doğrultusunda bir inceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 10 (10), 91-102.
- Goode, J. A., Fomby, P., Mollborn, S., & Limburg, A. (2019). Children's technology time in two us cohorts. *Child Indic. Res.* 13, 1107-1132.
- Güvenç, D. & Ertürk, E. (8 Temmuz 2021). Çocuklar ve ekran kullanımı. 3 Ekim 2022 tarihinde <https://psyma.bilgi.edu.tr/media/2021/7/8/15%20%C3%87ocuklar%20ve%20Ekran%20Kullan%C4%B1m%C4%B1.pdf> adresinden erişildi.
- Horgen, K. B., Choate, M., & Brownell, K. D. (2001). Television food advertising: Targeting children in a toxic environment. D. G. Singer & J. L. Singer (Ed). *Handbook of children and the media* içinde (s. 447-462). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Karaboğa, M. T. (2018). Medya çağında çocuk ve çocuk kültürü: Şiddet ve tüketim kültürünün yansımaları. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 2 (2), 1-17.
- Karadeniz, E. & Özdemir, M. (2018). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarında medya ve sosyal medya eleştirisi. *Sakarya University Journal of Education*, 8 (4/Ek Sayı), 250-264.
- Karahisar, T. (2013). Dijital nesil, dijital iletişim ve dijitalleşen (!) Türkçe. *AJIT-e: Academic Journal of Information Technology*, 4 (12), 71-83.
- Karalı, Y., Aydemir, A., Şen, M. & Şahin, T. G. (2021). İlkokul öğrencilerinin sosyal medyada Türkçe kullanımına ilişkin bir inceleme. *Turkish Studies- Language and Literature*, 16 (2), 1203-1216.
- Kılıç, B. & Kaya, S. (2021). Yeni medya çağında çocuk youtuberlar üzerinden çocukluğun yok oluşu. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (3), 1141-1156.
- Kol, S. (2013). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21 (21), 1-21. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11217/133954>
- Kurtoğlu Erden, M. & Uslupehlivan, E. (2021). Dijital çağda değişen ebeveynlik rolleri: teknoloji kullanımında anne babalar rehber mi engel mi olmalı?. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 21 (51), 447-474 . Doi: 10.21560/spcd.vi.671929

- Linebarger, D. L. & Piotrowski, J. (2009). TV as storyteller: how exposure to television narratives impacts at-risk preschoolers' story knowledge and narrative skills. *British Journal of Developmental Psychology*, 27 (1), 47-69. <http://dx.doi.org/10.1348/026151008X400445>
- Linebarger, D. L. & Vaala, S. E. (2010). Screen media and language development in infants and toddlers: An ecological perspective. *Developmental Review*, 30 (2), 176-202. <http://dx.doi.org/10.1016/j.dr.2010.03.006>
- Mendelsohn, A. L., Brockmeyer, C. A., Dreyer, B. P., Fierman, A. H., Berkule-Silberman, S. B., & Tomopoulos, S. (2010). Do verbal interactions with infants during electronic media exposure mitigate adverse impacts on their language development as toddlers? *Infant & Child Development*, 19 (6), 577-593. <http://dx.doi.org/10.1002/icd.711>
- Oral, Z. (2021). Türkiye'de s/sağır ve işitme engelli çocukların televizyon programlarına engelsiz erişiminde işaret dili çevirisi üzerine bir inceleme. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 2021 (31), 220-250.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye giriş*. (Çev. T. Geniş) Kaknüs Yayınları.
- Rideout, V. (2017). *The common sense census: media use by kids age zero to eight*. Common Sense Media.
- Santrock, J. W. (2014). *Yaşam boyu gelişim* (Çev. G. Yüksel). Nobel Yayınları.
- Şirin, M. R. (2013). Çocuk ve medya: Eşitsizlikler dünyası. *İletişim ve Diploması*, (2), 181-187.
- Temizyürek, F. (2008). Çocukta dil gelişim süreci. *Türkiyat Araştırmaları*, 7, 169-17.
- Toksoy, N. (2021). *YouTube yayıncılarının beş yaş çocuklarının dil gelişimleri ve konuşma alışkanlıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Tomopoulos, S., Valdez, P. T., Dreyer, B. P., Fierman, A. H., Berkule, S. B., & Kuhn, M. (2007). Is exposure to media intended for preschool children associated with less parent-child shared reading aloud and teaching activities? *Ambulatory Pediatrics*, 7, 18-24. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ambp.2006.10.005>
- Topçu, S. (2018). Çocuk ve sanal ortam. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 19 (1), 27-33.
- Tümkiye, S. (2008). Erken çocukluk döneminde gelişim. M. E. Deniz (Ed). Dil gelişimi içinde. Maya Akademi.
- UNICEF (2020). Çocuk haklarına dair sözleşme. 3 Ekim 2022 tarihinde https://www.unicef.org/turkiye/media/2321/file/TURmedia_Uygulama%20Elkitabı%20TR.pdf adresinden erişildi.
- Üstündağ, A. (2022). İnternet kullanımının çocukların gelişim alanlarına etkisinin sınıf öğretmenleri ve ebeveynlerin bakış açılarına göre karşılaştırılması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62) , 290-310.
- Villani, S. (2001). Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40 (4), 392-401.
- Yılmaz D. & Güney R. (2021). Medyanın çocuklar üzerindeki etkileri ve kullanımına ilişkin öneriler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 14 (4), 486-494.
- Yurdakök M. (2021) Impact of media use on children and youth. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 64: 16-24.